

LAPE-muutosagentti Kainuu

Loppuraportti

***Yksi ihminen ei voi tehdä kaikkea, mutta
jokainen voi tehdä jotakin.***

Anna-Kaisa Korpinen

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Yhteenveto

LAPE-muutosohjelman ja LAPE-muutosagentin toiminnan painopistealueena 2019 oli 2017–2018 hankekaudella toteutettujen kehittämiskokonaisuuksien toimenpiteiden juurruttaminen sekä LAPE-akatemia eli johdon valmennuksen järjestäminen.

Kainuussa hankekaudella 2017–2018 kehitettiin Perhekeskustoimintamalli-kokonaisuutta yhdessä Mukava Kainuun -hankehenkilöstön kanssa. Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja juurruttamistyö jatkui agentin osalta yhteistyössä eri toimialueiden lapsiperheitoimijoiden sekä perhekeskuskoordinaattorin kanssa.

Johdon valmennuksen järjestäminen omassa maakunnassa oli LAPE-muutosagentin vastuulla yhteistyössä kunta-agentin kanssa. Pohjoisen yhteistyöalueen LAPE-akatemia osalta Pohjois-Suomen muutosagentit sekä kunta-agentti tekivät saumatonta yhteistyötä tilaisuuden onnistumiseksi.

LAPE-akatemia aloitustilaisuus pidettiin yhteisenä kansallisena tilaisuutena 20.3.2019 Helsingissä. Pohjoisen yhteistyöalueen tilaisuus pidettiin 8.5.2019 Oulussa kansallisella teemalla Uudet toimintaympäristöt. Kainuun ensimmäinen oma akatemia pidettiin 5.9.2019, jossa kansallisena teemana oli Uudenlainen johtaminen ja toinen tilaisuus 7.9.2019, jonka teemana oli Uusi vaikuttavuus. Kainuussa ohjaavaksi näkökulmaksi valittiin kansallisten teemojen oheen Ehkäisevä päihdetyö ja sen johtaminen.

LAPE-akatemiaan osallistui kuntien sivistys-, sosiaali- ja terveystoimen johtoa, esimiehiä sekä suorittavan tason henkilöstöä. Lisäksi osallistujajoukkoon kuului järjestöjen, seurakunnan ja muiden sidosryhmien vastuhenkilöitä.

Kansalliset teemat ohjasivat tilaisuuksien alustajien valintaa ja lisäksi Kainuun osalta huomionarvoista oli johtajuusnäkökulman avaaminen ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta.

Vuorovaikutteiset tilaisuudet alustuksineen saivat hyvää palautetta. Yhteinen ymmärrys yhteisestä työstä ja tavoitteesta nousi esille tilaisuuksissa. Ymmärrystä toisen toimialueen työstä haluttiin lisätä ja nähtiin mahdollisuuksia sekä yhteistä tahtotilaa yhdyspintatyölle aikaisempaa vahvemmin. Ehkäisevän päihdetyön koettiin olevan ensiarvoista tulevaisuudessa perheiden tukemiseksi haasteellisissa perhetilanteissa ja ettei niihin ajauduttaisi sekä yleisesti lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämisessä.

Akatemia-tilaisuuksista dokumentoitiin työpajojen tuotoksia ja ne ovat jatkossa pohjana ehkäisevän päihdetyön johtamisessa, sen kehittämisessä sekä tulevan hyvinvointi-hankkeen sisältöjen focusoimisessa. Sivistystoimen johtajat sekä maakunnalliset yhteistyöryhmät käsittelevät esille nostettuja teemoja omissa kokoontumisissaan ja pohtivat vaikuttavia toimenpiteitä yli hallintorajojen.

LAPE-agentin työhön on kuulunut akatemia-tilaisuuksien järjestämisen lisäksi monenlaisia erilaisia yhteistyökumppanuuksia ja toimeksiantoja mm. erityislasten/-nuorten, monikulttuurisuuden, Kajaanin kaupungin nuorten hankkeen sekä VIP-ydinryhmätyön osalta. Erilaisten yhteistyöverkoston luominen sekä koulutusten järjestäminen yhteistyössä eri alan toimijoiden kanssa on kuulunut niinkään agentin toimenkuvaan. Lapset puheeksi-työmenetelmän koordinointi on ollut erittäin valaiseva ja haastavakin työ. Menetelmän juurruttaminen on onnistunut hyvin ja koulutussuunnitelmat tulevaisuutta

varten on tehty yhteistyössä Kainuun soten koulutuspäällikön sekä LP-kouluttajien kanssa. Jatkossa LP-koulutuksia koordinoi perhekeskuskoordinaattori.

Maakunnallisen LAPE-työryhmän puheenjohtajuus on antanut näkökulmaa maakunnallisen työryhmän vetämiseen, sen mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Lisäksi kunnallisten LAPE-työryhmien kanssa yhteistyö oli alkuvuodesta tiiviimpää, mutta vähentynyt pikkuhiljaa vuoden kuluessa. Työryhmät ovat kuitenkin jokaisessa kunnassa miettineet jatkotoimenpiteitä yhteistyölle sekä työryhmien yhdistämistä esim. lasten ja nuorten palveluverkoston kanssa.

Systeemisen lastensuojelun kehittämiseen Kainuu sai mahdollisuuden osallistua omien resurssiensa puitteissa ja yksi kouluttajapari saatiin koulutettua Kainuuseen. Menetelmän levittäminen alkaa pikkuhiljaa omassa maakunnassa ja kansallista yhteistyötä tehdään tiiviisti sekä seurataan menetelmän vaikuttavuutta oman toiminnan ja kansallisen tutkimuksen avulla.

Perhekeskustoimintamallin kehittämisen osalta Kainuussa tehtiin ratkaisu yhden koordinaattorin mallista, kahden perhekeskusvastaavan eläköidyttyä 2018 syksyllä ja 2019 keväällä. Perhekeskuskoordinaattorin ja agentin työparityöskentely on ollut tiivistä ja juurruttamistyö perhekeskustoimintamallin osalta on näin hoitunut monialaisissa yhteistyö- ja johtoryhmissä.

Kiitän kansallisesta vahvasta ohjauksesta ja tuesta muutosagentin työssä sekä akatemioiden onnistumisen osalta että maakunnassa toteutuneen muutostyön osalta.

Kiitokset myös kansalliselle akatemia-työryhmälle, ja erityisesti hankejohtaja Maria Kaisa Aulalle, fasilitaattori Mirja Antilalle, OPH:n Jaana Koskelle, STM:n Hanne Kalmarille, OKM:n Katja Bergbackalle sekä pohjoisen alueen kunta-agentti Piritta Pietilä-Litendahlille.

Lämmin Kiitos kuuluu myös kollegoille ympäri Suomen sekä kaikille oman maakunnan sekä muiden maakuntien lape-työn parissa työskennelleille yhteistyökumppaneille.

Yksi ihminen ei voi tehdä kaikkea, mutta jokainen voi tehdä jotakin ... siitä se muutos hiljalleen syntyy.

SISÄLLYSLUETTELO

1	TAUSTAA JA TAVOITTEET	1
2	TOTEUTUS	1
2.1	YLEISKUVA AKATEMIOISTA	1
2.1.1	<i>LAPE-akatemia-tilaisuuksien suunnittelu ja toteutus</i>	1
2.1.2	<i>Kainuun Akatemiät</i>	2
2.1.3	<i>Käytännön toteutus ja vastuut</i>	3
2.1.4	<i>Akatemia-tilaisuuksien videointi</i>	4
2.1.5	<i>Akatemia-tilaisuuksien hyödyt ja askellukset tulevaisuudessa</i>	4
2.2	LAPE-TYÖN JUURUTTAMINEN KAINUUSSA	5
2.2.1	<i>Perhekeskus-toiminnan kehittäminen</i>	5
2.2.2	<i>Sähköiset palvelut</i>	5
2.2.3	<i>Maakunnallinen LAPE-tiimi sekä kuntien LAPE-tiimit</i>	6
2.2.4	<i>Lapset puheeksi – näyttöön perustuva menetelmän koordinointi</i>	6
2.2.5	<i>VIP –työskentely</i>	7
2.2.6	<i>OT-keskus yhteistyö</i>	7
2.2.7	<i>Systeminen lastensuojelu</i>	8
2.2.8	<i>Järjestö- / hankeyhteistyö ja koulutukset</i>	8
2.2.9	<i>ESH –yhteistyö</i>	9
2.2.10	<i>Työyhteisökonsultointi</i>	9
2.3	AGENTTIPÄIVÄT	9
2.4	RISKIT	10
3	DOKUMENTOINTI	11
4	IDEOITA JATKOKEHITTÄMISELLE	11
5	LIITTEET	12

1 Taustaa ja tavoitteet

LAPE-muutosohjelman tavoitteena oli tukea maakuntia kehittämään lapsiperheiden hyvinvointia sekä palveluja asiakaslähtöisiksi ja vaikuttaviksi. Kehittämistyön aikana tehdylle työlle haettiin jatkoa muutosagenttien työn jatkamisella sekä johdon tuen varmistamisella. Tavoitteena oli järjestää LAPE-akatemia eli johdon valmennustilaisuuksia jokaisessa maakunnassa; kaksi maakunnan omaa, yksi yhteistyöalueen yhteinen sekä lähtölaukauksena toiminut kansallinen aloitustilaisuus. Tavoitteena oli saada lapsistrategia selvityksen mukaisesti tukea yhdyspintatyölle sekä verkostomaiselle tiedolla johtamiselle.

Lisäksi 2019 vuoden tavoitteena oli juurruttamistyö jo tehdylle kehittämistyölle. Kainuussa kehittämistyön kohteena oli perhekeskustoimintamalli ja siihen liittyvä laaja-alainen ja moniammatillinen yli hallintorajojen ulottuva yhteistyö. Muutosagentin tehtävänä oli olla tukemassa tätä työtä, järjestämässä akatemia-tilaisuuksia ja erilaisia koulutussessioita eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

2 Toteutus

2.1 Yleiskuva akatemiaoista

Kokonaisuutena akatemia-tilaisuudet onnistuivat arviointiraportinkin mukaan hyvin. Osallistujia oli Kainuun tilaisuuksissa paikalla ensimmäisessä 40 ja toisessa 20 ilmoittautunutta ja etäyhteyksien päässä useita kymmeniä. Kainuussa oli haasteena saada paikalle luottamushenkilöitä sekä ylintä johtoa kaikkien hallintokuntien osalta. Tilaisuuden ajankohdista sovittiin hyvissä ajoin keväällä yhdessä sisote-johdon kanssa ja markkinointi aloitettiin ohjeen mukaan monikanavaisesti ja oikea-aikaisesti. Keväällä tapahtuneet valtakunnalliset muutokset hallituksen osalta sekä muut muutokset aikataulutukseen eivät voineet olleet vaikuttamatta osallistujien motivaatioon. Kuntien sekä soten taloudelliset huolet ja luottamuskysymykset olivat todennäköisesti myös osasyynä koulutuksiin ilmoittautuneiden johtohenkilöiden poissaoloon.

Luennoitsijat valikoitiin tarkoin ja onnistuttiin saamaan hyvä kattaus molempiin tilaisuuksiin. Luennoitsijat olivat oman alansa asiantuntijoita ja antoivat paljon uutta ajateltavaa sekä vinkkejä yhteiselle työlle niin maakunnan asukkaiden kuin päätösvaltaa käyttävien henkilöiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Eri hallintokunnista tulevien asiantuntijoiden yhteiselle keskustelu-/koulutusfoorumille oli tilausta ja moni huomasi painivansa samankaltaisten haasteiden parissa.

2.1.1 LAPE-akatemia-tilaisuuksien suunnittelu ja toteutus

Kansalliset teemat akatemioille olivat: 1. Uusi toimintaympäristö, 2. Uusi johtajuus ja 3. Uusi vaikuttavuus. Pohjoisen yhteistyöalueen akatemia (liite 1) toteutui yhteistyössä Pohjoisen alueen agenttien sekä kunta-agentin kanssa. Tilaisuus järjestettiin Oulussa Wanhalla Seurahuoneella 8.5.2019. Tilaisuudessa oli reilut 90 osallistujaa paikalla ja useita kymmeniä etä-yhteyksien päässä. Kainuusta tilaisuuteen osallistui paikan päälle

agentin lisäksi luennoitsijana toiminut perhepalvelujohtaja Matti Heikkinen. Hänen konkretiaan pureutuva sekä ajatuksia herättävä esityksensä sai paljon hyvää palautetta. Etäyhteyksien päässä tilaisuutta seurasi muutama henkilö Kainuusta.

Kainuussa Akatemia järjestettiin 5.9. (liite 2) sekä 7.11. (liite 3). Kainuun omien LAPE-akatemia – tilaisuuksien näkökulmaa pohdittiin kansallisten teemojen ympärille. Kainuussa pidettiin tärkeänä, että näin laajoja teemoja tarkasteltaessa päästään yleisten lainalaisuuksien lisäksi konkreettiselle tasolle. Aihe tulee lähemmäksi kuulijaansa ja antaa valmennettavalle uutta näkökulmaa omassa toimintaympäristössä tehtävään työhön. Toivottiin konkretian tuovan myös osallistujia paikalle tilaisuuksiin. Lisäksi Kainuussa oltiin hakemassa THL:n rahoitusta hankkeelle, jossa perheiden hyvinvointia pyritään kehittämään ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta. Näiden akatemioiden koettiin olevan pohjatyötä tälle mahdolliselle hankkeelle ja tueksi jo kunnissa tehtävälle ehkäisevälle päihdetyölle.

Ehyt ry:n aluekoordinaattori Anne Huotari on vahvasti edistänyt Kainuussa ehkäisevää päihdetyötä kentän vastuuhenkilöiden sekä muiden toimijoiden tasolla ja johtajien osalta koulutukselle oli tilausta myös hänen näkökulmastaan. Akatemian ohjelman sisältöjä mietittiin yhdessä perhepalvelujohtajan, vammaispalvelupäällikön, sosiaalialan erikoissuunnittelijan, maakunnan hyvinvointikoordinaattorin, sivistysjohdon, kunta-agentin, Ehyt ry:n edustajan sekä koulutus­päällikön kanssa. Asiaa käsiteltiin myös maakunnallisessa LAPE-työryhmässä. Tukea mietinnallemme saimme kansalliselta LAPE-akatemia työryhmältä. Taustalla oli hyvinvointitieto, joka osoitti Kainuun olevan synkkää aluetta suhteessa päihdeongelmiin ja sen aiheuttamiin seurannaisvaikutuksiin sekä inhimillisellä että yhteiskunnallisella tasolla.

2.1.2 Kainuun Akatemia

Hallituksen toimenpideohjelmassakin mainittu Islannin malli otettiin ensimmäisen akatemian (5.9.) työpajojen pohjaksi. Islannin mallia oli esittelemässä Helsingin kaupungin projektipäällikkö Katja Rajaniemi. Ryhmillä oli valittavana kolme osa-aluetta: 1. Verkostojen ja resurssien tunnistaminen, 2. Tiedon kokoaminen ja hyödyntäminen johtamisessa, viestintä ja 3. Suojaavan toiminnan ideointi. Ryhmät tuottivat kukin oman tuotoksensa, jotka kirjattiin ja lähetettiin osallistujille hyödynnettäväksi. Paikallinen esimerkki Islannin mallin toteutuksesta saatiin Suomussalmelta, jossa sivistyslautakunta oli tehnyt tuoreen päätöksen kotiintuloaikojen käyttöönotosta. Tässä tilaisuudessa myös Petri Virtanen ITLA:sta avasi johtajuuden saloja muutokseen valmistautumisen näkökulmasta. Hänen innovatiivinen alustuksensa herätti paljon ajatuksia ja loi pohjaa iltapäivän työskentelylle.

Toisessa akademia-tilaisuudessa (7.11) käsiteltiin johtamista emeritusprofessori Risto Harison sekä Hämeenlinnan strategijahtajan Markku Rimpelän johdolla. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmaa tilaisuuteen toi Ehyt ry:n toiminnanjohtajan Hanna Heikkilän puheenvuoro. Yhteistä työtä harjoitettiin Raudaskylän Kristillisen opiston Majakka-hankkeen Pakopeli-työpajassa (<https://www.rko.fi/kehitamme-yhdessa/kaynnissaolevathankkeet/majakka-hanke>), joka koettiin erittäin innovatiiviseksi

tavaksi jopa työyhteisön sisäisen kehittämisen näkökulmasta. Hankkeen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat, mutta työpajan tarinat muokattiin päivän teeman mukaisiksi. Toisessa työpajassa tarkasteltiin tiedolla johtamisen näkökulmaa kouluterveyskyselyn tuloksiin peilaten.

Akatemia-tilaisuuksien järjestelyjen osalta tehtiin sekä koulu- että järjestöyhteistyötä. 5.9. Kajaani keskuskoulun musiikkiluokka 7c ja heidän opettajansa Paula Hänninen sekä säästäjänä toiminut Minna Tikkanen virittivät kuulijat päivän aiheeseen ja laulu kirvoitti kyöneen monen kuulijan silmäkulmaan. 7.11. akatemiassa. Majakka-hankkeen Pakopeli sai paljon positiivista palautetta ja synnytti yhteistyökumppanuutta mm. Kajaanin maahanmuuttajapalvelun ja Kainuun soten neuvolatyön kanssa. Yhteinen pohdinta ja tekeminen aiheesta riippumatta tuottaa hyvää tulosta ja lisää yhteishenkeä. Eräs pelin pelaaja totesikin pelin tiimellyksessä osuvasti: *"kyllä me yhdessä joku ratkaisu löydetään"*.

2.1.3 Käytännön toteutus ja vastuut

Kansalliset teemat huomioitiin luennoitsijoita valittaessa ja pääsääntöisesti näkökulma tuli esille jokaisen alustajan puheenvuorossa. Ohjelman kokonaisuutta pohdittiin yhdessä muutosagentin, fasilitaattorin, OPH:n, STM:n, OKM:n edustajien ja kunta-agentin kanssa. Kokonaisuuden hyväksyi tämä työryhmä yhdessä. Kokoontumiset oli pitkien välimatkojen vuoksi haasteellisia, mutta sähköiset viestimet ja puhelimet olivat suunnitteluvaiheessa ahkerassa käytössä. Työnjaosta sovittiin yleensä hyvissä ajoin ennen tilaisuutta. Fasilitaattori Mirja Antila toimi puheenjohtajana molemmissa Kainuun tilaisuuksissa ja OPH:n edustaja Jaana Koski oli läsnä niinikään molemmissa tilaisuuksissa. Muutosagentin vastuulla oli käytännön järjestelyt akatemiakutsujen, markkinoinnin, luennoitsijoiden, tilojen, tarjoilujen ja päivän juoksutuksen suhteen.

Työpaja-työskentely tilaisuuksissa oli sekä kunta-agentin että muutosagentin vastuulla. Työryhmän osalta oli haasteita saada paikalle STM:n ja OKM:n edustajaa aikataulujen päällekkäisyyksien vuoksi. Toiseksi parhaaksi ratkaisuksi tuli yhteinen videotervehdys Hanne Kalmarilta (STM) ja Katja Bergbackalta (OKM) sekä lapsistrategian pääsihteeri Johanna Laisaarelta. Etäyhteydet ja videotekniikka mahdollistivat myös luennoitsijoiksi valittujen, paikalle tulemaan estyneiden luennoitsijoiden, esitykset. Etäyhteyksien käytöstä tuli negatiivista palautetta hyvin niukasti, vaikka lähtökohta oli että mahdollistetaan kohtaamisia ja antoisi keskusteluja asiantuntijoiden ja osallistujien välillä. Palaute tuli myöhemmin lähinnä tapaamisten yhteydessä, koska viralliseen LAPE-akatemioiden loppuarviointiin vastasi Kainuusta vain yksi henkilö.

Akatemian järjestelyistä ja markkinoinnista oli tarkat ohjeet STM:ltä. Mainostoimiston edustajalta saatu aikataulutettu ohjeistus ohjasi tarkasti tilaisuuksista tiedottamista. Myös tilaisuuteen kutsuttavista oli olemassa ohjeistus, mitä tarkennettiin akatemiamatkan varrella. Johtajien lisäksi tilaisuuksiin voitiin kutsua myös käytännön esimiehiä ja suorittavan tason tekijöitä. Tämä ratkaisu oli mielestäni hyvä ratkaisu, koska saatiin mahdollisuus vuoropuhelulle ja yhteiselle ymmärrykselle laaja-alaisesti yli hallintorajojen.

2.1.4 Akatemia-tilaisuuksien videointi

Tilaisuuksien videoiminen Stenka-yhtiön toimesta oli hyvä ratkaisu. Näin mahdollistui osallistuminen myös oman työpöydän ääreltä. Kainuussa pitkät matkat ja johtajien sekä luottamushenkilöiden hektinen työtahti eivät mahdollistaneet paikalle tulemista. Striimauksen katsojia oli 42 ensimmäisessä akatemiassa ja toisessa 58 reaaliajassa annetun tilannekatsauksen mukaan. Tilaisuuksien tallenteesta on tullut hyvää palautetta, koska oman aikataulun ja kiinnostuksen mukaan on voinut katsoa myös muiden kuin oman maakunnan tilaisuuksia jälkikäteen. Huomionarvoista on, että tallenteet ja akatemioiden materiaali on löydettävissä STM:n ja THL:n verkkosivuilta vielä vuoden 2020 ajan.

Kajaanin keskuskuoron 7c-musiikkiluokka 5.9. akatemiassa viirtämässä päivän aiheeseen

2.1.5 Akatemia-tilaisuuksien hyödyt ja askellukset tulevaisuudessa

Vaikka Kainuussa järjestettyihin akatemia-tilaisuuksiin ei ollut valtaisa osanottajaryntäystä, näkisin että hyötyjä on löydettävissä myös laajemmalti. Osallistujia oli sivistystoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta, maahanmuuttajapalveluista, kunnista, rikosseuraamuslaitokselta, nuorisotoimesta, Kelasta, monista eri järjestöistä ja seurakunnasta. Tämä laaja-alainen joukko tutustui toisiinsa sekä toistensa tehtäväkenttään. Yhteisiä haasteista ja mahdollisuuksia tunnistettiin. Tämä joukko on avainasemassa viemään työpajoissa tehtyä pohjatyötä käytännön kentille. Kaikki akatemioiden tuotteet sekä esitetty materiaali on jaettu osallistujille ja uskon, että yhteisesti mietittyjä näkökulmia hyödynnetään jatkossa ehkäisevän päihdetyön johtamisen kehittämiseksi.

Tilaisuuksien järjestäminen yhdessä ministeriöiden, opetushallituksen sekä agenttikollegojen kanssa toi näkökulmaa laajoihin kokonaisuuksiin ja kansalliseen käytännön yhteistyöhön. Akatemioiden tiimoilta viestintään ja markkinointiin tuli

järjestäjänä paljon uutta osaamista ja ulottuvuutta. Paikallisten toimijoiden kanssa suunnittelu ja käytännön järjestelyt toimivat hyvin paikalla saadun palautteenkin valossa.

2.2 LAPE-työn juurruttaminen Kainuussa

2.2.1 Perhekeskus-toiminnan kehittäminen

Agentti teki tiivistä yhteistyötä perhekeskusvastaavan, sittemmin perhekeskuskoordinaattoriksi nimetyn Helena Saaren kanssa. Toimimme työparina kansallisen perhekeskus-työryhmän ohjauksessa Kainuussa Mukava-hankkeessa 2017-2019 aloitetun kehittämistyön mukaisesti. Huomionarvoista on, että Kainuussa perhekeskustoiminta on ollut käytäntönä jo kymmenen vuoden ajan. Silti kehittämistyötä tarvitaan ja vastuut sekä johtaminen on tällä hetkellä työn alla. Kainuussa päädyttiin kolmen perhekeskusvastaavan sijaan yhteen perhekeskuskoordinaattoriin seitsemän kunnan alueelle: Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo ja Sotkamo. Puolangalla ei ole perhekeskustoimintaa ja pääsääntöisesti sote-palvelut tarjoaa yksityinen palveluntuottaja. Kaksi puolikasta perhekeskusvastaavan tehtävää hoitanutta työntekijää jäi hiljattain eläkkeelle ja tulevaisuudessa jatketaan yhden koordinaattorin sekä kuntien perhekeskusten vastuuhenkilöiden yhteistyöllä. Vastuunjako on tällä hetkellä työn alla.

Perhekeskustiimit ovat moniammatillisia ja kokoontuvat säännöllisesti joka kunnassa. Kajaanissa eri kaupunginosissa oli omat peke-tiimit, mutta perhekeskustiimejä yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi yhteistyön, viestinnän ja työajankäytön sekä vaikuttavuuden parantamiseksi. Kainuussa maakunnallinen perhekeskus-johtoryhmä vastaa toiminnan kehittämisestä edelleen. Johtoryhmään kuuluu esimiehiä perhepalveluista ja varhaiskasvatuksesta, järjestöedustajana toimii Kajaanin MLL:n toiminnanjohtaja. Perhekeskustoiminnan kehittäminen siis jatkuu edelleen ja toivottavasti kansallinen ohjaus ja toiminnan virallistaminen on tulevaisuudessa todellisuutta.

2.2.2 Sähköiset palvelut

Perhekeskuksen sähköisten palvelujen kehittäminen on tulevaisuuden kehittämiskohteenä. Hankekauden aikana aloitettu En jaksa –chat palvelu vanhemmille on ollut ja on edelleen kehittämistyön alla. Tämä palvelu on jatkoa Onks tää normaalia –chatile, joka on suunnattu nuorille. Agentti on toiminut yhtenä chat-palvelun vastaajana ja osallistunut kehittämistyöhön vanhemmille suunnatun palvelun osalta. Chatissa on ollut suhteellisen vähän keskustelijoita, verrattuna palvelun kokonaiskävijämäärään. Palvelu on rakennettu videoiden ja tietokuvien avulla ja ilmeisesti olemassa oleva materiaali antaa vanhemmille vastauksia kysymyksiin. Chattiin ohjautuneilla on ollut kysymyksiä lähinnä palvelujen saatavuuteen sekä taloudellisiin asioihin liittyen. Nuorten chatissa kävijämäärät ovat lisääntyneet koko ajan ja nuoret ovat kokeneet saaneensa avun chat-keskusteluista.

Hankkeen aikana tuotettu sähköinen Perhekeskusopas on saatu Kainuun soten nettisivuille ja sitä on pyritty markkinoimaan sekä työntekijöille että palvelujen käyttäjille. Linkki perhekeskusoppaaseen <https://prezi.com/view/HFCqBjFkXTfTZV03nzmK/> (toimii Chrome-selaimella).

2.2.3 Maakunnallinen LAPE-tiimi sekä kuntien LAPE-tiimit

Kainuun kaikki kunnat sekä sote nimesivät virallisesti edustajat maakunnalliseen LAPE-työryhmään. Jäsenet ovat pääsääntöisesti samat kuin vuosina 2017-2018, muutamia muutoksia lukuun ottamatta. Työryhmään on kuulunut sivistyksen, soten, järjestöjen, seurakunnan, nuorisovaltuuston sekä luottamushenkilöiden edustus. Työryhmä on kokoontunut neljä kertaa kuluneen vuoden aikana. Agentti on toiminut työryhmän puheenjohtajana. Työryhmän olemassaololle nähtiin tarvetta ja sen roolia yhteisessä työssä on mietitty useaan otteeseen eri näkökulmista. Viimeisimmässä kokoontumisessa 12/2019 päädyttiin työryhmän työn jatkamiseen ja mahdolliseen toiminnan vakinaistamiseen jatkossa. Edelleen pitäydytään virallisissa nimeämisisä työryhmään.

Kokonaan johtotasoista tiimin edustusta ei pidetty suotavana, jotta kentältä nousevat asiat tulisivat ripeämmin käsiteltäväksi ja edustajien vastuuttaminen nähtiin motivoivaksi sekä sitouttavaksi. Tämä työryhmä on laatinut lasten ja nuorten hyvinvointikertomuksen nyt kahteen kertaan. Ensi vuonna työryhmä ottaa sen jälleen työn alle yhteistyössä hyvinvointikoordinaattoreiden sekä maakunnallisen hyvinvointisuunnitelma-työn kanssa.

Kaikissa kunnissa on ollut nimetyt toimivat LAPE-tiimit. Osassa kunnista oppilashuollon ohjausryhmä laajennettuna on ilmoittautunut LAPE-tiimiksi. Agentti on ollut kutsuttuna lähes kaikkien kuntien lape-tiimeissä vuoden aikana. Tiimeissä on pohdittu työryhmän jatkoja ja vastuita tulevaisuudessa sekä mahdollista yhdistymistä lasten ja nuorten palveluverkosto-työryhmään. Kahdessa kunnassa lanu-palveluverkosto on jo toiminut LAPE-ryhmänä. Työryhmien yhdistäminen on nähty järkevänä ratkaisuna myös muiden kuin LAPE-ryhmien osalta toiminnan tehostamiseksi ja tiedonkulun tiivistämiseksi.

Lisäksi agentti on osallistunut perhepalvelujen johtoryhmätyöskentelyyn koko vuoden ajan ja ollut mukana kutsuttuna asiantuntijana eri kuntien työryhmissä.

2.2.4 Lapset puheeksi – näyttöön perustuva menetelmän koordinointi

Agentin koordinointivastuulla on ollut Lapset puheeksi – menetelmän (LP) koulutusten organisointi ja buustauspäivien järjestäminen niin sanotun vanhamuotoisen koulutuksen käyneille. Kainuuseen saatiin Kasvun tuki – hankkeen aikana 2018 viisi kouluttajaa, jotka ovat sitoutuneet kouluttamaan omassa organisaatiossa sekä sen ulkopuolella. Tähän on myös esimiesten suostumus. Kainuussa perhepalvelujen alueelta on koulutettu lähes kaikki perhetyöntekijät, terveydenhoitajat, osa neuvola- ja koululääkäreistä sekä Kajaanin viisi kuraattoria. Aikuisten ja lasten psykiatriassa menetelmää koulutetaan myös sisäisesti ja menetelmä on käytössä vaihtelevasti. Menetelmän käytön sekä vaikuttavuuden

seurantaan ollaan parhaillaan kehittämässä ja jatkossa koordinoitavastuu menetelmän osalta on perhekeskuskoordinaattorilla.

LP-menetelmä on otettu käyttöön kaikissa lastenneuvoloissa lapsen laajan 1-vuotistarkastuksen kohdalla. Lisäksi menetelmää sovelletaan toisen asteen opiskelijoiden yli 60 h:n poissaoloihin. Kuraattorien ja sivistystoimen osalta menetelmän käytettävyydestä ollaan tekemässä linjauksia sivistysjohtajien kokouksessa ensi vuonna. Lakisääteisten puheeksi otto-menetelmien lisäksi LP-menetelmän käytettävyys koulussa on puhuttanut laajasti opetustoimessa ja OAJ:ssä. (Opettajien ammattijärjestö) Keskustelua asiasta on käyty lehtien palstoilla sekä henkilökohtaisella tasolla OAJ:n sekä Mieli ry:n edustajien kesken. Yhteistä näkemystä menetelmän käytettävyydestä koulumaailmassa ei ole saatu näiden tahojen kesken.

Myös järjestöjen sekä seurakunnan ammattilaisia on koulutettu Kainuussa menetelmän käyttäjäksi sekä kouluttajiksi Mieli ry:n Osaava vanhemmuus – hankkeen toimesta ensimmäisten joukossa Suomessa.

LP-menetelmän kouluttaminen kuitenkin jatkuu soten kouluttajien toimesta yli hallintorajojen ja tavoitteena on yksi yhtenäinen näyttöön perustuva menetelmä, josta hyötyisivät sekä lapset, nuoret, perheet että työntekijät.

2.2.5 VIP –työskentely

Agentti kutsuttiin Pohjoisen alueen (Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi) VIP-ydinryhmään loppuvuodesta 2018. VIP on sivistystoimen erityistä- ja vaativaa tukea tarvitsevien lasten/nuorten haasteisiin pureutuva ryhmä. Ydinryhmä on kokoontunut säännöllisin väliajoin koko vuoden 2019 ajan verkostopäivien yhteydessä fyysisesti, mutta pääsääntöisesti skypen välityksellä. Ryhmä on koonnut kaikki palvelut jokaisesta kunnasta sähköiselle kartalle, jota työstetään edelleen. Tavoitteena on ollut kartoittaa kaikkien tahojen palvelutarjontaa, jotta vältetään päällekkäisyyksiltä ja ammattilaiset voisivat hyödyntää eri toimijoiden osaamista tehokkaasti ja vaikuttavasti. Kajaanin kaupungin sivistysjohtaja on Pohjoisen alueen VIP-ydinryhmän puheenjohtaja ja ryhmässä edustajana on myös Kainuun soten perhepalvelujohtaja.

Kainuussa järjestettiin Kainuun sisote- sekä järjestöjen ja seurakunnan toimijoille VIP-verkostopäivä 27.3.2019 (liite 4) Koulua koulua käymättömille -videoseminaarin yhteyteen. Osallistujia oli 42 hlöä kaikista hallintokunnista. Aamupäivällä työskentely tapahtui työpajoissa ja iltapäivällä osallistujat saivat seurata videoseminaria yhdessä. Päivän tavoitteena oli työpaja-menetelmällä pohtia yhdyspintatyötä ja tutustua eri toimijoihin sekä heidän työhönsä ja avata yhteinen keskustelu yhteisen työn edistämiseksi. Agentin vastuulla oli verkostopäivän organisointi.

2.2.6 OT-keskus yhteistyö

OT-keskus eli osaamis- ja tutkimuskeskustyössä agentti on ollut yhteyshenkilönä Kainuussa sekä järjestänyt Oulun koordinaattorin kanssa yhteisiä kokoontumisia/työpajoja

lapsiperhetoimijoille. Työskentely sai hyvän alun, mutta Oulun koordinaattorin siirtyessä toisiin tehtäviin ei hyvin alkanut yhteistyö ole päässyt täysillä vauhtiin. Työ jatkuu kansallisten linjausten ja kehittämistyön etenemisen mukaisesti. Kainuusta on nimetty useita asiantuntijoita Pohjoisen alueen OT-keskus työryhmään.

2.2.7 Systeminen lastensuojelu

Agentin tehtävänä oli huolehtia systemisen lastensuojelun -koulutukseen (SyTy) osallistumisesta Kainuun osalta. Kainuu ei ollut mukana ensimmäisessä koulutusrupeamassa hankekaudella. THL:n 2019 SyTy-hankeeseen ei hankkeen vaatimien yksityiskohtien mukaisesti ollut mahdollisuutta osallistua, mutta erinäisten vaiheiden ja keskustelujen jälkeen Kainuu pääsi osallistumaan SyTy-kouluttaja – koulutukseen omien resurssiensa sallimissa rajoissa. Koulutukseen osallistui yksi työpari (sosiaalityöntekijä ja perheterapeutti).

Alkuun agentti oli yhdyshenkilönä systemisen lastensuojelun kehittämisasioissa, mutta koulutusten alettua syksyllä vastuu siirtyi lastensuojelun esimiehille sekä kouluttajaparille. Systemisen lastensuojelun koulutukset Kainuun omien kouluttajien toimesta ovat alkamassa ensi vuoden puolella.

2.2.8 Järjestö- / hankeyhteistyö ja koulutukset

Erityislapsitoimijoiden verkosto on eri järjestöjen sekä ammattilaisten edustajien yhteinen foorumi, joka pyrkii kehittämään yhteistyötä, viestintää ja järjestää erilaisia tapahtumia erityislapsille ja heidän vanhemmilleen. Agentti on ollut tämän verkoston koollekutsujana tänä vuonna ja ollut järjestämässä mm. vammaisajokortti koulutus-tapahtumaa vanhemmille. Koulutuspäivä järjestettiin 14.8. ja kouluttajana toimi Jukka Kumpuvuori. Vanhempia saapui paikalle alun toista kymmentä lapsineen. Tarjoilut järjestettiin yhteistyössä Kainuun ammattiopiston Luovin kanssa ja lastenhoidosta vastasi MLL:n koulutetut lastenhoitajat.

Nepsy eli neuropsykiatrisesti oireilevien lasten osalta on ollut laajasti tarpeita eri ammattikunnissa. Nepsy-valmentajia on kartoitettu Kainuusta yhteistyössä neuvolaesimiehen kanssa ja pidetty yhteisiä kokouksia esimiesten, valmentajien sekä oireilevien lasten kanssa työskentelevien tahojen kanssa nepsy-osaamisen edistämiseksi Kainuussa. Agentti järjesti yhdessä Autismiliiton kanssa koulutustilaisuuden, jossa osallistujia oli 80 henkilöä eri ammattikunnista, sivistystoimesta, varhaiskasvatuksesta, Kainuun sotelta sekä järjestöistä. Uusi koulutuspäivä on suunnitteilla ensi vuodelle. Sotkamossa on aloitettu Nepsy-tiimi pilotti tämän vuoden aikana. Nepsy-asioita koordinoi ensi vuoden ajan varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä perhekeskuskoordinaattorin ja esimiesten kanssa.

Neuvokas perhe –materiaali on ollut käytössä neuvoloissa ja siihen haluttiin lisäosaamista. Haasteeksi on koettu lähinnä ylipainoiset sekä motorisia haasteita omaavat

lapset. Yhteistyössä Kainuun Liikunnan kanssa järjestettiin niin ikään koulutustapahtuma materiaalin hyödyntämisestä neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja perhetyössä. Osallistujia tilaisuuteen oli nelisenkymmentä. Materiaalin käytöstä on laadittu tiedote Kainuun soten ja Kajaanin kaupungin verkkosivuille. Agentti on toiminut yhdyshenkilönä tämän kokonaisuuden osalta.

Kainuun opiston romanihankkeen Elämää varten kanssa yhteistyössä järjestettiin Monimuotoinen Suomi seminaari 10.9. (liite 5), jossa agentti toimi asiantuntijana sekä järjestävänä yhteistyökumppanina. Osallistujia seminaarissa oli 184 henkilöä ammattikorkeakoulusta, ammattiopistosta, Kainuun sotelta, perusopetuksesta, TE-toimesta sekä järjestöistä. Romanikulttuurin tuntemisen tarpeesta laajemmin heräsi idea Podcastista, jota agentti työstää yhdessä hanketoimijoiden kanssa. Työ on vielä kesken, mutta Podcast valmistuu ensi vuonna yhteistyössä hankkeen ja Kajaanin nuorisotoimen kulttuuripaja Marilynin toimijoiden kanssa. Video tullaan tallentamaan sekä Kainuun soten että kuntien verkkosivuille.

Kajaanin nuorisotoimen kanssa yhteistyötä on ollut vaihtelevasti. Agentti on osallistunut nuorisotoimen hankesuunnitteluun ja ollut laatimassa kyselyä vanhemmille erityisnuorten harrastustoimintaan liittyen. Kajaanin Ohjaamo ja sen tiloja on hyödynnetty kokoustemisten sekä koulutusten tiimoilta ja näin tuotu myös nuorten vapaa-ajan ympäristöä tutuksi eri ammattilaisille.

2.2.9 ESH –yhteistyö

Lasten erikoissairaanhoidon osalta yhteistyötä on ollut vaihtelevasti, mutta yksiköt ovat olleet mukana kehittämistyössä osallistumalla kokouksiin ja koulutuksiin. Hankekaudella 2017-2018 aloitettu somatiikan vauvaperhetyön jalkautuminen perheisiin on jatkunut ja jalostunut. Myös asiakaslähtöisempiä ratkaisuja sekä kotiin vietäviä palveluja on lisätty, vaikka virallista lasten kotisairaaloimintaa ei ole vielä aloitettu.

Yhteistyö lastensuojelun kanssa on parantunut ja esh-yhteistyö oppilashuollon kanssa on virinnyt Kajaanin osalta. Uuteen sairaalaan muutto tammikuussa 2020 tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia ja yhteistyökuvioita. Asiakaslähtöisyys ja ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu entisestään varhaisen tuen sekä vanhemmuuden tuen osalta.

2.2.10 Työyhteisökonsultointi

Työyhteisön ja johtajuuden kehittämisen näkökulmasta agentti on toiminut työyhteisökonsulttina muutamissa työyhteisöissä. Työyhteisön sisäinen kemia vaikuttaa merkittävästi yhteisen tavoitteen löytämiseen ja saavuttamiseen muutosten kynnyksellä. Johtajuus teema on ollut esillä akatemioiden tavoin vahvasti myös tässä kokonaisuudessa.

2.3 Agenttipäivät

Agentti on osallistunut lähes kuukausittaisiin agenttitapaamisiin joko etänä tai paikan päällä Helsingissä. Etäosallistuminen pitkien matkojen päähän on säästännyt matkakuluja sekä aikaa. Skype-yhteydet ovat onnistuneet hyvin ja myös työpajatyöskentely on mahdollistunut etäyhteyden kautta. Kiitos siitä STM:lle.

2.4 Riskit

Koko hankekauden riskinä on ollut, ettei saada toimijoita sitoutumaan LAPE-muutostyöhön. Onneksi agenttikausi jatkui vielä vuodelle 2019 sillä heräämisiä tapahtui runsaasti 2018 vuoden aikana ja varsinkin loppupuolella. Sivistystoimi otti aktiivisen roolin kehittämistyössä ja yhteistyö lisääntyi koko vuoden ajan. Myös sote-toimijat olivat sisäistäneet roolinsa kehittämistyössä, mutta silti muutosohjelma koettiin edelleen hankkeeksi ja näin ollen sitouttaminen sekä motivointi oli ajoittain haasteellista.

Akatemian eli johdon valmennuksen ajateltiin olevan kaikkien yhteinen tahtotila, varsinkin kun löydettiin yhteinen näkökulma ehkäisevästä päihdetyöstä. Osallistujamäärät akatemiassa kuitenkin osoittavat, että monet maakunnan tapahtumat, maakuntauudistuksen kaatuminen sekä hallituksessa tapahtuneet muutokset veivät pohjaa valmennuksilta.

Agentin rooli isossa kuvassa jäi hieman vähäisemmäksi kuin mihin olisi ollut mahdollisuus. Muutosohjelman viestit ja linjaukset jäivät osittain tiedotuksen tasolle. Työryhmissä asioita käytiin läpi suhteellisen laveasti, eikä konkreettisia lupauksia saatu juurikaan aikaiseksi aktiivisesta työryhmätyöskentelystä huolimatta. Kainuussa on tehty ja tehdään paljon asioita, joita toisissa maakunnissa vasta aloitellaan tai pilotoidaan. Kainuulla on kuitenkin oppimista joidenkin maakuntien tavasta käydä ripeästi miettimään pysyviä rakenteita uudelleen, esimerkkinä Pohjois-Karjalan perhekeskuksen johtamisrakenne. Lähtökohtaisesti erilaiset organisaatorakenteet toki määrittävät toimintoja ja niiden mahdollista uudistamista.

Kunta-agentti Piritta Pietilä-Litendahlin aloittaessa työnsä vuoden 2019 alussa oli riskinä, että työnjako ei onnistu tai henkilökemiat ovat esteenä yhteiselle työlle. Toisaalta Kainuussa jo tehty työ ei ollut kunta-agentin tiedossa ja se vei aikaa saattaa hänet ajantasaisen tiedon äärelle. Kunta-agentin kanssa yhteistyö osoittautui mutkattomaksi ja helpoksi, vaikka yhteistä kehittämistavoitetta haettiin. Akatemia-tilaisuuksien ja esim. kokousten järjestäminen yhteistyössä sujui hyvin. Kunta-agenttina hän otti vastuun sivistystoimen osuudesta ja se oli toimiva menettely Kainuun ja muutosagentin näkökulmasta.

Agentin näkökulmasta olisi ollut toivottavaa, että esim. akatemiassa tuotetusta tiedosta olisi tehty selkeä suunnitelma jatkoa ajatellen. Kuitenkin näitä akatemian tuotoksia ja tietoa voidaan hyödyntää hyvinvointisuunnitelmissa, tulevassa hyte-hankkeessa sekä arkityössä työyksiköittäin.

Tulevaisuuden sote-keskuksen kehittämisen sisälle on tarkoitus rakentaa ns. jatkot LAPE:lle. Hankesuunnitelman tekoon on valittu lapsiperhetoimijoista vaikuttava joukko esimiehiä ja johtajia. Käytännön arjen toimijoiden näkökulman soisi myös tulevan esille suunnitelmaa kirjoitettaessa, jotta lapsen edun mukainen toiminta ja lapsen oikeudet

saavat niille kuuluvan aseman suunnittelussa. Käytännön työntekijät ovat siis avainasemassa tuomaan esimiehilleen tiedon toiveista ja tarpeista olemassa olevan mitattavan tai tutkitun tiedon lisäksi.

3 Dokumentointi

LAPE:een liittyvät materiaalit on löydettävissä vuoden 2020 ajan THL:n sekä STM:n sivuilta. Sivuille on koottu myös kaikki julkaistu materiaali LAPE-kauden ajalta. Sivuilta löytyy myös jokaisen maakunnan akatemioiden materiaalit ja tallenteet. Kainuussa tehdystä työstä materiaalit arkistoidaan sähköisesti Kainuun soten Y- asemalle, josta ne on tarvittaessa löydettävissä. Y-aseman käyttöoikeudet on rajatut, mutta kehittämissyksikön avulla tiedostoihin pääsee halutessaan käsiksi. Kainuun soten kehittämissyksikkö on ollut LAPE-agentin työnantajana koko hankekauden ajan. Arkistoitavat kappaleet materiaaleista säilytetään erillisen arkistointiohjeen mukaan paperisena Kainuun soten arkistossa.

4 Ideoita jatkokehittämiselle

Hankeistaminen luo aina väliaikaisuuden tunnetta, joten olisi tärkeää saada pysyvä rakenne lapsen oikeuksien ja lapsen edun mukaisen toiminnan huomioimiselle päätöksenteossa. Lapsiasiamies tai lapsiasiaan koordinaattori jokaisessa maakunnassa, voisi olla ratkaisu pysyvämpään rakenteeseen. Näin ollen kyseinen henkilö olisi virkansa puolesta aina oikeassa paikassa oikeaan aikaan, kun puhutaan lasten, nuorten ja perheiden asioista. Viestintä ja kansallinen sekä maakunnan sisäinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on ratkaisevassa asemassa lapsiystävällisyyden toteutumisessa. Lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto päätöksenteossa takaisi lapsilähtoisemmät päätökset. Lapsen edun mukaiset päätökset hyödyttävät myös laajempaa joukkoa, esimerkkinä tästä pyöriteiden rakentaminen koulumatkan turvallisuutta takaamaan. Alkaneelle lapsistrategiatyölle on myöskin valtavat odotukset.

Kun agenttityö tämmöisenään loppuu, on tärkeä huomioida, että kaikki tieto jo tehdystä työstä, meneillään olevista innovaatioista ja yhdyspintatyön vahvuuksista, on kaikkien tulevaisuuden sote-keskussuunnitelmaa tekemässä olevien käytössä. On merkityksellistä, että koko LAPE-kauden ajalta materiaalit ovat kaikkien käytössä kehittämistyön sujuvoittamiseksi ja päällekkäisen työn ehkäisemiseksi.

5 Liitteet

Liite	Liitteen nimi
1.	Pohjoisen yhteistyöalueen Uusi toimintaympäristö LAPE-akatemian ohjelma
2.	Kainuun 1. Uusi johtajuus LAPE-akatemian ohjelma
3.	Kainuun 2. Uusi vaikuttavuus LAPE-akatemian ohjelma
4.	Hyvää arkea yhdessä työpaja (VIP) -ohjelma
5.	Monimuotoinen Suomi – seminaarin ohjelma